

# MAGYAR KURIR.

Indult Bétsből, Kedden, September' 25-dikén, 1852.

## Nagy Britannia.

Londoni hírlapok szerint Angouleme Hertzegné, Berry Hertzegné leányával Sept. 6 kán Holyroodból Londonba érkezett, hol a' familiának többi tagjai is nem sokára megjelennek.

Calvert Ur a' Parlamentumnak egyik tagja Sept. 9-kén Jószágán, Cholera-ban megholt.

Dundas Kapitány a' napokban Tripolisba evezett, olly tzielből, hogy azt a' 200,000 dollárt, mellyet a' Dey az ott lévő Angoly Consulnak kifizetni vonakodott, — bészedje. Ennek az útnak, a' mint későbbi tudósításokból halljuk, ollyan jó következése lett, hogy alig mutatta magát Dundás Tripolisban, azonnal sietett elibe a' Dey 177,000 Dollárral, avval a' kéréssel, hogy az adósságnak hátra lévő részét is rövid idő múlva leteszi.

A' Globe Belgium, és Hollandia között fenn forgó környülállásokra nézve ezt jelenti: Akármit mondanak mások, — mi azt tartjuk, hogy az alkudozások nem sokára megszűnnek, — mert alig vagynak már 2 vagy 3 tsekély pontok eldönteni valók, 's egész bizodalommal reménylhetni, hogy néhány hét múlva ezekre nézve is meg egyeznek.

Ugyan azon Ujság szerént, — Sept. 7-kén egy gazdag ház által sok 24 és 36 fontos ágyúk, több apró golyóbisok, — puskapor, 's más hadiszerek készítették Dom Pedró számára, és imár Portugalliába elis indítottak. Azt mondják, hogy több házak is vagynak, mellyek Oportó felé külömbféle segedelmet küldöttek.

Palmella Marquis még sem tehetett szert egy ügyes Katonatisztre, a' ki kész volna a' fő hadi rangot Dom Pedró táborában elfogadni: most mindazáltal egy híres, és nagy tapasztalású frantziával foly az alkudozás: mire fognak menni, — még nem tudatik. — Mind ez a' környülállás, mind különösen az, hogy a' Marquis beteges állapotban van, hátráltatta eddig az ideig Portugalliába leendő visszamenetelét. — Dom Miguel seregéhez angoly katonatisztek is tsatolták magokat.

## Görög Ország.

Thiersch Fridrich Bajor Udvari Tanátsos, egyszersmind Professor, Görög Országból a' Nemzeti Gyűléstől, egy Decretumot hozott magával, mellyben a' Görög Nemzet jóvá hagyja Ottó Bajor Hertzegnék, a' Görög thrónusra lett kineveztetését, azonkívül két felírást, mellynek egyike a' Bajor Ki-

rályhoz, másika pedig ennek fíjához Ottó Hertzeg Ő Felségekhez vagyon útasítva. —

Az első Felírás így szóll: „Sire! A' Nagy Szövetségnek 1827-dik Jul. 6-kán elkezdett munkája, — Ottó Hertzegnek, Felséged második szülött fíjának, a' Görög thrónusra lett kineveztetése által, — szépen megkoronázott. Hála az Egeknek! Elérte valahára a' Nemzet forró óhajtasát, és szerentséjét, melly szerint egy részről áldozatainak, és kiállott nyomorúságának végét, más részről jövendő szabadságának, és boldogságának kezdetét a' törvények sérthetetlen védpaizsa alatt, közelgetni tapasztalja. A' Görög Nemzet egyben gyűlt Képviselei, mint annak hív tolmátsai, — sietnek a' Nagy Szövetség elhatározását végre hajtani, a' midőn Felségednek minden Királyi virtusokkal felruházott fíját, az újonnan felállított thrónusnak elfoglalására meghívják. Egész hódolással megköszönvén Felségednek kegyességét, melly szerint egy bölts, és igazságos Fejedellemmel bennünket megajándékozni méltóztatott, egyszersmind Thronusa elibe teszszük háládatos tiszteletünket, azon több ízben tapasztalt nagylelkűségért is, melly a' Görög nemzetet ügye kezdete óta boldogította, 's tzeljának elérését siettette, — és esedezünk egész alázatossággal annak elrendelése végett, hogy óhajtott Királyunkat, vagy ennek ideig való fő helytartóit körünkben menél elébb szemlélhessük. — Úgy van — Felséges Király! A' Görög Nemzet nyílt karokkal várja jövendöbeli szabadítóját, és Uralkodóját, — úgymint szerentséjének előmozdítóját, — igazságának, 's törvényének zálogát, és óltalmazóját, 's egy állandó békességnek, felbonthatatlan egyességnek előpóstáját: a' Görög Nemzet Képviselei ezt úgy

jelentik, mint annak (a' Nemzetnek) forró kívánsága organumai. Engedje az Isten, hogy meghalgattassanak kérései! Engedje, hogy azon új tsillagzatnak feltünése által, Görög Ország elborult ege kitisztúljon! A' Solonok, Plátók, és Periklesek egykor virágzó hazájok, előre domból örömében, mivel tudja; hogy sorsa egy okos vezetőre bízattatik, és a' Helikon i Muzsák is óhajtvá várják a' tudományok nemes pártfogóját. (Aláírás) Notara Praesidens. Maurocordato V. Praesidens, — és a' többi Képviselek.

A' másik Felírás így szóll: Sire! A' Görög Nemzet Felségednek — a' Fő Szövetségesek által, Görög Királynak lett választását, ezennel helyben hagyja, és ezen választáson való örömet immár több tartományok bé is bizonyították. A' Nemzetnek akarata szerint munkálódó Képviselek örömmel telyesítik kötelességeket, midőn a' Görög Királyságnak megállapítását törvényesítik. Most már semmitsem óhajthatunk inkább, mint akár Felségedet közinkbe, akár Főképviseleiknek egy bizonyos időre hozzánk leendő elküldését, mivel tudjuk, hogy ez által vége szakad azon sanyarúságnak, mellynek az ideig való Kormány miatt kitéttünk, más részről elérjük azt az áldott békességet, mellyet Felségednek védpaizsa alatt magunknak ígérünk. (Aláírás) Notara Praesidens. Maurocordato V. Praesidens, — és a' többi Képviselek.

### T ö r ö k O r s z á g.

A' Török Moniteur Jul. 28-ról a' háborúról tudósít ekképpen: Minkutánna a' fő hadi tábor Antiochiai szállását elhagyta, egy osztály egyiptomi sereg ezen Várost elfoglalta. Mehemed Basa Silisztriának Kormá-

nyozója egy tsapat katonasággal megtámadta az ellenséget, keményen megverte, a' városból kihajtotta, fegyvereit, és társzekereit elszedte, 's több száz embert ejtett fogságba. — Raouf Basa parantsolatot vett a' Kormánytól, hogy minden késedelem nélkül a' táborhoz siessen. Ez a' Basa egykor Nagy Vezér volt, későbben Aleppónak, és Damascusnak Kormányozója lett, melly mind a' két Városnak szeretetét és bizodalját, nemes érzése, és igazságszeretete által megnyerte, — most pedig több tartományok Kormányozója, az Országnak egy a' legtapasztaltabb Nagyai közzül. — Osman Basának szinte megparantsoltatott, hogy hirtelen sereget gyűjtsön, 's azt a' szomszéd tartományokban öszveszedett katonákkal egyesítse. Főszállása ezen tábornak, melly számos lovasságból, és gyalogságból áll, Sívas leszsz, a' honnan Osman Basa, Syria felé fog nem sokára elindulni. Még több Regementeknek is meg van hagyva, a' Syria felé való elindulás. A' minap a' Nagy Úr vizsgálatot tartott elindulandó táborra felett: megjelenésekor harsogott az éljen! kiáltás. A' Regementnek Imánya (Papja) fenn szóval imádkozott a' Sultán egészségének megtartásáért, és a' Katonáknak ditsőségekért. Azután a' Sultán egybegyűjtötte katonatisztjeit, 's szívekre kötötte kötelességeket, leginkább pedig a' Katonákra való gondoskodást, kiken a' háborúterhe fekszik: erre ajándékokat osztogatott ki, 's a' gyalogságot egy darabig elkísérte. Cypria szigetnek Kormányozója jelenti a' Kormánynak, hogy a' Kapudán Basa parantsolatja alatt lévő hajósereg, három hadihajóval öszvetalálkozott; kettejét ennek kevés ellentállás után szerentsésen

elfogtalt, de a' harmadik nagy nehezen elillantott.

Ugyan azon Ujság a' fő hadi Kormányozónak megváltoztatását ekképpen adja elő: Anatóliának Feldmarsallja Hussein Basa, a' fényes Portának egyébberánt hív szolgája nem igen felelt meg azon fontos kötelességnek, melly reá bizattatott. E' végett egy felséges rendelés által a' Nagy Vezér, Boszniából, hol már dólगत tökéletesen elvégezte, Constántzinápolyba hívattatott, 's itt a' fő hadi Kormányossággal felruháztatott, melly minéműségben, nem sokára a' nagy tábor felé induland, addig pedig Raouf Basa a' ki egyszersmind Anatóliának Kormányozói titulussal tiszteltetett meg, fogja a' Grosz Vezir személyét viselni. Mindenünnen szedetnek a' Katonák, így p. o. Adscharából, Divrikből, Rumeliából, hogy annál bizonyosabban legyen ezen tsekély eredetű, de nagyra kelt háborúnak szerentsés kimenetele. —

A' határoknak Görög Ország, és a' fényes Porta között megtörtént elintézése ekképpen adatik elő: „Az 1821-dik esztendőben Moreában kiütött lázzadások, tartósságok, és veszedelmes következesek miatt, mellyel Európának békességét fenyegették, a' Fényes Porta, és a' 3 Hatalmasságok, úgy mint Angoly, Frantzia, és Orosz Országok között alkudozásokat szültek. Ennek következesében abban egyeztek meg, hogy Moreában, bizonyos térség hozzá adásával, egy külön Kormány állíttasson fel. De a' határok, mellyek eddig a' felállított új Statusnak birto- kát kijelelték, nem egyeztek meg mindenben a' fekvéssel, és a' földnek tulajdonságával, attól lehetett tartani, hogy ebből ismét nyughatatlanság kereke-

dik. Erre nézve a' 3 Hatalmasságok össze állottak, hogy Görög Országának olyan határt szabjanak, melly többé semmi zenebonára ne nyújtson alkalmatosságot: ezt meg is tették, 's immár az az eránt készített Protocollumot Londonban aláírták, mellyel Stratford Canning Ur Ó Excellentiája Constántzinápolyba küldetett avval a' meghagyással, hogy annak (a' Protocollumnak) a' fényes Porta által leendő aláírását is eszközölje ki. Mihelyest Canning Ur rendelt helyére érkezett, azonnal Conferentziát tartott, Frantzia, és Orosz Ország Követjeivel, 's a' fényes Portának erre a' végre kinevezett biztosaival, úgyhogy, már most az említett irovány mind Török Ország, mind a' 3 Hatalmasság részéről aláírva, 's a' fenn forgott nehézség elhárítva vagyon. A' határok kijegyzésére Commissariusnak Hussein Bey neveztetett ki, a' ki az érdeklött tájékoztató geographiai helyeztetésére nézve nagyon jól esméri. Minekutánna ekképpen Stratford Canning Ur, dolgait Constántzinápolyban végezte, a' Fényes Porta Miniszttereitől elbutsúzott, kik eránta nagy tisztelettel viseltettek, a' Sultántól pedig, ennek brillánsba foglalt artzképével ajándékozott meg.

Az Ottomanniai Seraskier Basának a' Sultánhoz Aug. 25-kén küldött tudósítását foglalja magában ekképpen: Sire! A' váratlan nehézségeknek okai, mellyek Felségednek Natoliában levő seregét érik, olyanok, hogy egy éles látásu Fejedelem előtt eltitkolni lehetetlen. Én mint Seraskier, Felséged által kegyesen felszólítottam, hogy ezen dolgról környülállásos tudósítást tégyek: azon parantsolatnak ezennel engedelmeskedem, a' midőn az említett tudósítást a' Thronus lábaihoz tészem, és úgy hiszem,

hogy a' reám bizott állapot az által ki vagyon merítve. Midőn a' sereg rendelt helyére érkezett, vólt szerentsém mind az egész tábornak öszvesen, mind a' katonáknak különösen charactereket lerajzolni, valamint a' hadi szereknek számát, minénűségét, és egy szóval mindent, a' mit tsak szükségesnek tartottam felvilágosítani. A' Lineasereg, mellynek alkotása Felségednek egyik jeles munkájához tartozik, az ellenségnek vitézül ellent állott, a' legnagyobb elhatározás lelkesítette minden katonát, úgy, hogy lázottak érzeni azt a' bizodalmat, mellyel erántok Felséged viseltetik, — azért szükségesnek tartom, hogy rólok ezen örvendetes hírt közönségesse tégyem. Mostani előmenetele az Egyiptomi seregnek Syriában mégnem döntötte el a' dólgot. A' hadban gyakran meg fordul a' kotzka, és nem ritkán tapasztalhatni, hogy egy kedvetlen állapot hirtelen kedvezőre fordul: Szent vallásunknak könyvei előnkbe tartják a' háborúnak változó alakját, — megtanítanak bennünket, hogy Prófétaink, ditső pályájának egész ideje alatt, midőn parantsolatja alatt levő vezéreit eltsüggedni tapasztalta, a' legtsekélyebb környülállásból is hasznót tudott húzni, tsak hogy őket felbuzdítsa a' ditsősségre, és zászlójának diadalmat szerezzen. — Hány viszontagos háborúk bizonyították meg ezen állításokat! Azok az akadályok, mellyek az útat eleinte elzárják, és a' szándékot nehezítik, a' merészeknek tsak ösztönül szolgálnak a' nagyobb tettek-re, éppen így fognak járni, reménylem Felséged bátor katonái is: megfogják fenyíteni Mehmed Alit és fiját, vétkes lázzadások miatt, 's győzedelmel térendenek majd haza a' tsata piatról.

A' mi az eddig viselt hartzot ille-

ti, annak eddigleni rossz következtését több okok szűlték. Nevezetesen: Egy elősereg H a m a c h b a érkeztén, a' vezér azt az oktalanságot követte el, hogy nem tekintvén a' katonák bádgyadságokra, és a' hosszú út miatt békövetkezett gyengülésekre, H o m s n á l háborúba vezette, a' hol Ibrahim majd minden hadierejét egybe gyűjtötte. Még a' sereg nem is nyugodta ki magát jó formán, már küzdeni vólt kénytelen, egy nálla sokkal nagyobb számú sereggel. Es mind e' mellett is, millyen elszánással viselte magát mindenik Katona, azt tsak az tudhatja, a' ki jelen vólt, és látta a' veréjtéket, melly lankadt tagjaikon aláhullott a' derék vitézeknek: háromszor rohant az Arab s o k sorába, és háromszor borította el félelemmel, és pusztítással az ellenséget: de mivel a' segedelem, mellyre számot tartott, el nem érkezett, azonkívül a' hartznak további folytatásához megkívántató szerekből is kikopott, kénytelen vólt a' tsatapiatzot, mellyen olly bátran küzdött, oda hagyni. Lehetetlen egy vezérnek nagyobb tapasztalatlanságot, és ügyetlenséget bebizonyítani, mint az, nyilvánvalóvá tett, ki akkor, a' sereget háborúba vezette, midőn minden hadiszerek nélkül szűkölködött, a' mi pedig a' Katona bátorságát még egyszer annyira neveli.

A' mi továbbá a' háborúnak rossz következtését szűlte, a' vólt, hogy az Arabiai lakosoknak szokásai, és erköltssei egészen különböznek azokétól, kik Felsőgednek más tertományjaiban laknak: esmerni kell elébb őket, 's azután commandérozhat az ember közöttök. Én megvagyok a' felől győződve, hogy ezen nép Characterének nem tudása, sokat tett a' veszteségre. Még A l e x a n d r i á b a n , K a i r ó b a n , és E g y i p t o m n a k más részeiben mulattam, szerentsés vól-

tam annyit tapasztalni, a' mennyi elég-séges leend, Felsőgednek, ha nem nagy talentommal is, legalább híven szolgálni. Én ezen szép tartománynak helytartójává neveztettem, a' nélkül: hogy ezen megtiszteltetést érdemeimnek tulajdoníthatnám: de igyekeztem az által magamat Felsőged tetszésére méltóvá tenni, hogy ezen tartománnyal, és lakosaival megismerkedtem, különösen pedig ennek törvénytudóival, kiknek szokásait, és helyheztetéseit immár nyomosan esmerem. Én úgy éltem ezekkel, mint testvérekkel, és semmi alkalmat el nem mulattam, hogy az említett törvénytudóknak befolyásokat a' népre nézve használjam. Minekutánna én az idevaló népet kitanúltam, minekutánna mindent elrendeltem, a' mi, mint S e r a s k i e r n e k kötelességemben állott, Felsőgednek lábaihoz borúltam, hogy méltóztatna felruházni avval a' hatalommal, melly szerint az Ibrahim, és álnok fija ellen induló sereget kormányozván, még egyszer hunytom előtt derítene fel az az öröm, hogy életemnek utolsó napjait is Felsőged szolgálatjára szenteltem. Azomban mivel Felsőgednek másképpen tetszett velem rendelni, abban is megnyugszom, midőn tudom, hogy Felsőged akarátja.

Bagdád b ó l írják, hogy ott Ali Basa ellen egy esküvés fedeztetett fel. Ugyan is éjtszaka az öszve esküdtek a' Basa palotájára rohantak, a' kapunál álló öröket elkergették, — a' midőn a' Basa egész bátorsággal a' palotából kigrott, embereit öszve gyűjtötte, és a' lázzadókat szaladásra kényszerítette. Többen a' vétkesek között elfogattattak.

### P o r t u g a l l i a .

Ujabb tudósítások szerint, D o m M i g u e l ismét nagy erővel készül O-

portóra, azomban még is kétséges, megtámadja e' ezt a' várost jövő tavaszig, vagy sem? mert táborában nagyon megfogyott az eleség. — Dom Pedró, minekutánna a' Város megerősítésével készen van, nagyon bízik erejéhez.

A' Cronica Constitutionál következő tudósításokat közli Portugalliából: Aug. 22-dik óta a' Miguelisták mindég közelítenek Oportóhoz, úgy hogy már egy osztály olyan közel van, hogy Dom Pedrónak elősapatját pusztá szemmel is követheti.

Ugyan azon hírlap szerént Dom Pedró egy Proclamatiót küldött Dom Miguel katonáihoz, mellyben őket a' bitangolónak zászlóját elhagyni, és az ő Leányának seregéhez állani készíti. Továbbá jutalmat ígér a' híveknek, és bátraknak, valamint büntetéssel fenyegeti a' hűségteleneket, és nyúl szívűeket. Tegnap, az az Aug. 29-kén egy Ribeira Jákob nevű gyalogkatoná életével lakolt, azért, mivel katonatársait az elszökésre nógatta. Ez az első halálos ítélet, mellyet Ő Felsége a' Tsászár, Donna Maria nevében alá írt, és végre is hajtatott. Egy Decretum szerint minden polgár, ha tsak fontos okot nem ad elő, melly miatt közönséges hivatalba, mellyre kineveztetett, nem léphet, az abbeli hivatal felvállalására erővel kényszeríttessék. A' Sept. 3-kán költ Cronica egy rendelést közöl, melly szerint, minden, ki az elősapat körén túl lép, agyon lövetessék, a' mennyiben úgy tekintetik, mint szökevény.

A' Globe azt adja hírül, hogy Dom Miguelnek a' Douro éjszaki részén 18,000, déli részén pedig 5000 katonája tanyázik, Texeira Gáspár és Santa Marta Generalisok felügyelések alatt. Povoa's Generalis most tért

viszsa egy fördöböl, a' honnan számos 24 fontos golyóbisokat hozott, — azért abban a' vélekedésben vagynak, hogy Oportó ostromlása nem meszsze van.

### B r a z i l i a.

Pernambuco ban Jul. 15-kén egy lázzadás támadt, mivel a' Braziliai katonák vonogatták magokat bérek fejében a' rézpénzt elfogadni. Jul. 16-kán sok Portugallusokat megöldöstek, sokat pedig fogságba ejtettek. Egy Anglus Corvett készen állott, hogy a' Britanusokat óltalmazza. Egy Brigg Jul. 17-kén hagyta el a' várost, nyughatatlan állapotban, 's attól lehet tartani, hogy a' dolognak rossz következése lehet, ha tsak néhány elhatározott férjfiak bölts elintézések által a' dólgot le nem tsillapítják.

Quíroga Generalis, Amerikából Párisba érkezett. Utazásának tzeljét nem tudhatni. Ez az a' kegyetlen férjfiú, ki Buenos Ayresben, sok idegeneket ártatlanul öszvekontzoltatott.

### F r a n t z i a O r s z á g.

Polignac Ur Hámban megbetegedett, Peyronnet Ur pedig még mindég külön válva él társaitól, és literaturával foglalatoskodik.

Párisban azt a' hírt terjesztették el, hogy Berry Hertzegné közel Bordeauxhoz elfogattatott, 's Blayéba vitetett légyen, de a' Memorial Bordelais ezen hírt költeménynek tartja.

### B e l g i u m.

A' Moniteur Belge következő tzikkelyt foglal magában: Az Ausztriai Tsászár rendkívül való Követje, és Meghatalmazottja Báró Loe kérésére, az Ausztria elhatározta:

1. Hogy a' Belgiumi hajók, Ausztriának minden Kikötő helyeibe szabadon eresztessenek.

2. Hogy a' Belgiumi tudósítások ilyen tzím alatt: Belgiumi Királyság közönségessé tétessenek.

3. Hogy a' Belgiumi Útlevelek (Passusok) Ausztriában elesmertessenek.

A' Pénz folyamat September' 24-dikén,  
közép ár:  
A' Státus' 5p. Centes Obligátzióji 87 31/32  
Az 1820-béli sorsosok: — —  
Az 1821-béli hasonlók: 126 1/4  
Bétsvárosa 2 1/2p. Centes Bankó Obligátzióji: 47 5/8 for. keltek, mind Conv.  
A' Bank-Aktziák keltek 1147 1/2 for. ton  
Conv. Pénzben.

Universalis  
BIBLIOTHECA HUNGARICA  
2535—1830.

Nem éppen esmérletes még a' világon magyar Nyelvünk — de Tanúltságának előmenetele, melly ithon is homályban vagyon, külföldön még inkább esmérletlen. Közönséges lön a' vélekedés: hogy hajdani őseink, szinte mint a' Rómaiak, „Fortia facta agere: quam praeclare gesta praedicare maluerint, vagy mikép Hohenegger németül ezt ki ejti: das man unter uns weniger Schreibselig: als Thateifrig ist.“ Voltair is azt írja: „E' Nemzetnek sok jeles viselt dolgai vannak — de mivel nem írnak annyira és úgy mint mások nem ismértettek; világ nagyobb részin alig tudják hogy Cárpát hegye táján egy nagy Lajos, egy fényes Mátyás király volt, kik ditsőséggel, és igazsággal uralkodtak.“ „De ily vélekedés a' Tudományok virradása után lefolyt századokról koránt sem igaz, 's valóságos, mert mivel még édes hazánkban is, az Anyai nyelv általljában — idegen nyelvek kézárásával — sohasem gyakoroltatott, eztet beszéllők kevesebb számát egyéb virágzó nemzetek népeségéhez hasonlítván, Magyar Iróknak

Közönséges  
MAGYAR KÖNYVTÁR.  
1535—1830.

saját populatiójához lévő arányát (Proportioját) nem éppen különbözönek találom: hibás ismertetét pedig a' magyar Tanúltságnak, inkább és inkább nyelvünk tudatlanságának és Európának honnyi nyelvei között lévő napkeleti Idegenségének, mint sem a' Tanúltságbeli szorgalmunk fogyatkozásának tulajdonítom.

A' magyar Tanúltságnak, az az: magyar nyelven közre bortsájtott könyveknek előadása által tehát a' közönséges Litteratura, vagy is Európai nemzetek Tanúltsága Történeteinek eddig elmaradott hézakját kipótolni — Magyarokat a' mívelt, és tanult nemzetek sorában helyheztenni. — Hazafiakat tulajdon nyelveken írtt, és a' Tudományok, 's Mesterségek minden ágiban magyarul közre bortsájtott könyvekkel tökéletesebben megismértetni — késő onokáknak tudós Eldödeiket például szemben állítani — és már már eltűnt — vagy setét rejtekben eltemetett XVI. XVII. XVIII. és XIX Századbéli Magyar Tudós Világot saját voltában életben vissza hozni, 's helyheztenni — Hazafiúi buzgósággal szándékozván: immár nem tsak negyven esztendő alatt szerzett könyveimet miként elein-

tén szándékoztam — de mindazokat is, a' mellyeket vagy foglalattyok tekintetéből (úgy mint utóbbi századokban ki-jött Egyházi beszédek, Idvezlő ver-seket, Könyörgéseket, és Oskola köny-veket) megszerezni nem kívántam vagy ritkaságok miatt meg nem szerezhet-tem — Betű rendszerént (melynek okait, és szerkeztetésem módját maga helyén előadandom) közre botsájtani fogom Ebertnek Bibliographiai Lexiconja for-májában, ha több esztendeig folytatott szorgalmom, e' költséges, közel har-mintzezer Izekeket (könyvek, és szerzők tzimeit értem) magában foglaló mun-kámnak kinyomtatására elegendő ked-vellőket, résztvevő Pártfogókat találánd. Tárgyomnak fogadván mind azon köny-veket, mellyek a' legelső magyar könyv-től úgymint: Sz. Pál leveleinek Romiáthy Benedek által Krakóban 1533. eszt. esz-közöltt kinyomtatásától kezdvén, akár a' külföld, akár hazánk nyomtató mű-helyeiben közre botsájtattak 1830 esz-tendeig: minthogy ekkoron felállítat-ván a' Magyar Tudóstársaság, már az olta feltünő magyar könyveink mindnyá-jan gyámoló Pártfogás alá fogadtatnak, és a' nemzeti Tanúltság tárházába fel-sőbb intézetek rendelésiből helyhez-tetnek.

Ennek okáért a' Nemzet, és Nyelv ditsőségét kedvellő Hazafiaknak előre hirül adom: hogy ezen tsupán, és egye-dül magyar nyelven kiadott könyvek rendszeréből alkatott, és két kötetek-ben szorítandó munkára akár nálam Pesten, akár a' T. T. Magyartársaság Levéltárnokánál T. Dr. Schedel Ferentz Úrnál, akár a' Hazai és Külföldi Tu-dósítasok kiadójánál, akár Eggenber-ger Könyv ároznál itt Pesten előfizetni lehet, előszer az első kötetre 2 fl. 30 kr. Conv. Pénzzel e. f. esztendő utolsó Nap-jáig, a' midőn e' könyv azonnal nyom-

tatás alá úgy fog botsájtatni hogy Jó-'sef napi vásárig már egészen elkészül-tem általadathasson.

E' Munka három esztendő tül foly-vást üzött szorgalommal minden tudtom-ra lett kútforrások használása után már ugyan lehető tökéletességre emeltetett, mivel azomban nyilván való, melly tse-kély számmal legyenek a' Külföldi, de még az Hazai Könyvtárokban is a' ma-gyar Literaturának szüleményei, és a' temérdek Deák, Német, Olasz, Frantz, Angoly Könyvek özönében Virgil deák szavaival élvén, a' Magyar könyvekről méltán mondhattuk: *apparent R A-RI nantes in gurgite vasto*, meg történetet, hogy legébrebb figyelme-met is több rendbéli magyar kiadások elkerülhették: szíves bizodalommal meg-kérem azért minden Tudós Társamat, ne terheltesse nek miképp a' magoktól írtt, szinte úgy szorgalmok által ki-nyomtatott, de másoktól szerzett ma-gyar könyveknek, valamint is egyéb ritkának vélt, vagy közönségessen még eddig nem esmért magyar kiadásoknak tzimeit e. f. esztendő utolsó napjáig hozzám Pestre postának megkémellé-sével, békülden, kiknek betses Párt-fogásokat ezzel, a' nemzeti Ditsőség, Tudomány, és Tanúltság ügyében, 's előmozdításában részessé tenni, 's fel-szóllítani hazafiúi buzgóságom bátor-kodott.

Pest Augustus 1-ső napján 1832.

W. Id. Jankovich Miklós.

## ELŐFIZETÉSI JELENTÉS.

Most midőn hazánk lelkes fiai a' magyar tudományság terjesztésén, em-léktelen idejű ásiái anyanyelvünk vi-rágoztatásán, 's Európa leánynyelvei közt legméltóbb rangra léptetésén tes-ti 's er-



ti 's erköltsi erővel iparkodnak; midőn a' nemes magyarországi tudós Társaság a' közértelmesítésre, és magasb nemzeti tökély magvai kifejtésére arany nap-sugarit, és a' keblében ápolni kezdett tudományok műhelyéből a' lelki gerjedtség szent szikráit mindenfelé lövelli:

En is, nóha mint hazám legkissebb fia eröm', értékem', érdekem', érdemem' hijánji számítása után félek, de az említett körületek, 's víg bizalmok közt bátran teszek fel egy erdélyi fővényszemet a' magyar tudományság, 's nyelv szépen emelkedő épületére, melly tsak úgy nőhet még nagyobbra, ha mindeneknek, még a' legkissebbeknek is, kiktől valami telik, ajándékaik, 's erejik egyesülnek, 's melynek előmentét haszinte nem eszközölhetném is, de legalább eszközölni szívesen akarhatom, 's akarnom kell is.

A' Filozofia eleitől fogva legközelebről érdekelvén az emberi érdemet, és szívet, láthatni, hogy annak Historiája is minden mívelt, és mívelendő lelket közelről érdekel. Mert annak megvizsgálása: miként jutott el az emberiség a' pallérzodás mostani léptsőjére? miként fejlődött ki az okosság a' maga külömbféle arányzatjaiban? a' nagyobb tökélyre is legbizonyosabban vezető út. Bízvást jelenek meg tehát a' tudós magyar közönség előtt ily tizimű munkával:

**Filozofusok, és Filozofia Historiája.** Kezdve Kristus előtt 600 évekkel Thalesen, és lehozva Kr. u. 550-ig. Béfoglal 1150 éveket.

Melly kiadandó munkára előtudósításim ezek:

1. A' görög Filozofia Thalesen kezdett előadását megelőzi némelly régi népek', u. m. Egyiptomiak', Féni-tziaiak', Kaldéusok', Persák',

Indusok', Tibetiek', Sinák', Gal-lusok', Germanusok', és az első görög Böltsék' filozofiai, 's vallásos szemlélődéseik' előadása.

2. Minden Filozofusnak elébb éle-te főbb körülményji, nevezetesebb történeteik, sorsai, a' mennyiben azt az értelmi, 's erköltsi tanúságosság kívánja, azután filozofiai alkotmányja, továbbá jelesebb mondásai, (apophthegmata) utoljára munkáinak jobb jobbkiadásai terjesztetnek elő. Így vélttem, hogy a' tudás különféle vágyjai, 's szükségeinek minél elegebbit tehetek. Mert nóha ezen munkának, mellynél e' szakmányban (Fach) magyar nyelven tudtomra egynél több nintsen, kibotsátásában közvetlen tzelom, hogy tanítványimat a' sok kézről kézre járó irkálástól, melly geometriai szerben nevedő hibásságánál fogva, inkább értetlenedés, mint értesedés eszköze, és káros idővesztés, megmentsem: de egyszersmind közvetős tzelom, hogy másoknak is, mennyire töllem telhetett, hasznos, és gyönyörködtető olvasókönyvel szolgálhassak, mellyet egy időtábla, és az előjövő minden nevet betürendező, 's felkerestető laistrom záránd bé.

3. Minden filozofiai oskolát, és emlékesebb Filozofust időszerént, és alkotványoson előadni igyekeztem. És mint-hogy a' régiségben a' Filozofia más tudományoktól, és a' Filozofus más tudósoktól, úgy mint ma megkülönöztetve nem volt: innen az értelem minden oldalú fejlődése léptsői szerént a' Vallás', Törvény', Politika', Természettudomány' alaposabb teteleit is melleleg említettem.

4. Mennyire lehetett a' tárgy méltóságához illő, egyszerű, rövid, de ahoz értő értelmektől könnyen megfogható írásnemével éltem. A' nyelvborzasztó

újjításokat, 's a' magyar hazaságtól még idegen szókat, mellyeket mint a' vér az igen nyers nedvességet főfájás, és rázkodás, a' nyelv értetlenség, 's zavarodás nélkül át-nem vehet, elkerülni, azonban mégis a' lelkesedett magyar jelenkor szükséges jobbításait használni igyekeztem.

5. Nem románt, sem poésist, hanem Filozofia Historiáját készítvén, mint-hogy a' lélekország, vagy belső világ tetteit tulajdon kútfökből okvetetlen bizonnyítanom kellett: innen a' sok mindenféle ezen Historiára tartozó felhozásokat (citationes) más könyvekből vizsgálatlanul el nem fogadva, az eredeti írókban egyről egyig felkeresni, 's annál fogva hitelesíteni törekedtem. Melly dolog, mind a' mellett is, hogy hazánk, 's nemzetünk' halhatatlanságot kivívott hősse, néhai á. e. Gróf Teleki Sámuel Úr Ö Exczellentziája gazdag, és közönséges betsű, 's minálunk illy munkát tsupán lehető könyvtárát szabadon használhattam, millyen sok idő, kedv, erő, 's egészség költésbe, 's fáradságba került, kivált olly embernek, kinek tsaknem minden órái hivatali áldozatok, azt az értelmes olvasó könnyen megítélheti. Magyarul írván, minden a' régiekből felhozott helyeket tsak magyarul is adtam elő, sőt a' régi poétákból itt ott felhoztakot is, gyönyörködtető különség kedvéért, hasonló nemű magyar versekbe öltöztettem, mellyelkelvén tsakugyan, hol az értelmesség kívánta az idegen szokottabb mesterszókat; 's ezzel egyfelől nemzeti nyelvünknek, másfelől a' sok okokból szükséges rövidségnek hódoltam. Kiknek kedvek, 's idejek lejénd amazok nyomán az eredeti helyeket akármikor felkereshetik. —

6. Ezen munka kiadhatására az előfizetés útját választottam, melly, ám-

bár a' jóknak kárára, néha pénzváltótól tapodtatva, sokak előtt hitelét veszette is, nem szűnik meg reám nézve, édes hazámfiához bizodalmas folyamodás, ragaszkodás, és legnagyobb bátorság útja lenni, mellyen ha munkám a' köz kedvesség szeles tengerén ingadozna is, mások igen keveset vesztenek, én sem veszek el mindent.

A' mintegy 25 ívet teendő munka, e' folyó év Nóvemberében fog megjelenni, legújabb, és tisztább betűkkel való nyomtatásban, nagy nyoltzad rétbén. Ennek előfizetési árrát pengő pénzben szép, tiszta nyomtató papíroson 1 Rf. író papíroson 1 Rf. 24 xr. posta papíroson 2 Rf. határoztam. Szándékkal kevésre tévén az előfizetést, a' munka árrát megjelenése után nyomtató papíroson 1 Rf. 50 xr. emeléndem.

Az előfizetés beszédésére nemzeti nyelvünk, 's tudományságunk' ezen érdemes barátit bátorkodom tisztelettel megkérni.

**A b r u d b á n y á n:** Tek. Thordai József Ügyvéd, Tek. Szabó István allod. Pénztárnok Urakat.

**A r a n y o s S z é k b e n:** T. T. Szentgyörgyi István sz. kotsárdi, T. T. Horváth Miklos gerendi, T. T. Basa Sámuel Felvintzi Préd. Urakat.

**B a r d o t z S z é k b e n:** Mélt. Cserei Elek V. Királybiró Urat.

**B é t s b e n:** Mélt. Szengyörgyi Imre udvari Titoknok Urat. T. T. Márton József Prof. és M. Kurír Szerkesztő Urat.

**B r a s s ó b n:** T. T. Szabó László Préd. Urat.

**B u d á n:** Könyváros T. Burján Pál Urat.

**C s i k s o m l y o n:** Tiszt. Péterfi Márton Prof. Tek. Péterfi József Tábl. Urakat.

**D e b r e c z e n b e n:** T. T. Pétzeli Jó-

'sef Prof. T. T. Szoboszlai Pap István Préd. Urakat.

Désen: Sóváradi Tek. Biró Farkas városi Főhadnagy Urat.

Déésaknán: Mélt. Berényi Immanuel Kamara Ispán Urat. T. T. Szabó Ádám Préd. Urat.

Fagarasban, és vidékén: Tek. Hamar István Főjegyző, Tek. Marusi Sámuel Ügyvéd, Tek. Borosnyói Lukács János Orvos Dr. Urakat.

Felső Fejér Vármegyében: Mélt. Földvári Pál, Tek. Bolyai Antal Főjegyző, Tek. Nánási Sándor Ügyvéd Urakat.

Háromszéken: T. T. Kelemen József Barátosi Préd- és Prosenior. T. T. Incze József Kovásznai, T. T. Gádriferentz s. Szengyörgyi, T. T. Pap István Kézdivásárhelyi Préd. Urakat.

Mélt. Kállai Ferentz pens. Auditor Kapitány Urat Kézdi Vásárhelyen.

Tek. Lázár Dávid V. Királybíró Urat Dálnokban.

Tek. Barta Károly Főjegyző Urat N. Borosnyón.

Hunyad Vármegyében: Déván Tek. Váradi József V. Ispán, T. T. Salamon István Esperes Urakat. Vajda Hunyadon. Tek. Mirtse Antal Urat.

Hátság Vidékén, Demsuson: Mélt. Lukács József V. Ispán Urat.

Mélt. Rakutsi Elek hon. Jegyző Urat Berettyón.

Károly Fejérváron: Méltóságos és Főtiszt. Kánonok Veszprémi Pál Urat. Tiszt. Prof. Keserű Moses Urat. Tek. Reznek István Controleur Urat.

Kolostváron: T. T. Molnos Dávid Prof. T. T. Méhes Sámuel Prof. T. T. Szilágyi Ferentz Prof. Urakat.

Tiszt. Kelemen József Préd. Urat.

Tek. Lokodi György. R. Ügyvéd Urat.

Tek. Székely Dániel főkörmányszéki Jegyző Urat.

Középszolnok Vármegyében Péérben: T. T. Héczei Pál Esperes Urat. Zilahon T. T. Hiry Ferentz Prof. és T. T. Beke Sámuel Préd. Urakat.

Kraszna Vármegyében Somlyon: Tek. Kovács László, kir. Pénztárnok, T. T. Kovács Ferentz Préd. és rend. Jegyző Urakat.

Küküllő Vármegyében: Tantsi Mélt. Földvári Ferentz V. Ispán Urat. Tek. Pásztóhi Ferentz Főjegyző Urat. Tek. Gyárfás Sándor Táblabíró Urat. Tek. Szilágyi József Ügyvéd Urat. T. T. Dulló István Héderfái Préd. Urat. Nagy Borosnyói Tek. Barta 'Sigmond Praefectus Urat Bonyhán.

Marus Székben: Tek. Botos Sámuel Kir. Pénztárnok Urat. Tek. Jenei József hon. Jegyző Urat. Tek. Szöts Móses, Tek. Antal Imre Táblabíró Urakat. T. T. Kozma Gergely, T. T. Mu'snai József Esperes Urakat. T. T. Vályi Pál rend. Jegyző Urat.

Marus Ujváron: T. Hauchárd József, Sóhegy Mester Urat.

Marus Vásárhelyen: Nagy Bacsoni Mélt. Keresztes 'Sigmond kir. Táblabíró Urat. T. T. Makfalvi Dósa Elek Prof. Urat. Lisznói Tek. Incze István, Tek. Lörintzi József Ügyvéd Urakat. Tek. Brándekker Simon kir. Pénztárnok Urat. Mélt. Gyárfás Domokos, és Mélt. Zeyk Dániel Urfiakot. Kovásznai T. Kovács János kir. táblai Jegyző Urat. A' nemes Kollégium rendes Seniorát, Simonfi Sámuel Urat.

Medgyesén: Tek. Császár Dániel, Postamester Urat.

Miklosvárszékben Nagy Aján: Szemeriai Tek. Bora Elek V. Királybíró Urat.

Nagy Ágon: Tek. Csiki Dániel, Geometra Urat.

Nagy Enyeden: T. T. Szász Károly, T. T. Csorja Ferentz Prof. Urakat. Tek.

Farkas Sándor Táblabíró, Tek. Sipos Pál Ügyvéd Urakat.

Nagy Sajon: Tiszt. Szabó András Préd. Urat.

Pesten: Tek. T. Döbrentei Gábor Urat a' Magyar tudós Társaság Titoknokját. Tek. Legyel Imre Földmérő Urat.

Szászvároson: T. T. Bodola Károly Préd. T. T. Székely Sámuel Prof. Urakat. T. Lészai Dániel Orvos Dr. Urat.

Szebenben: Felső Szálláspataki Méltos. Kenderesi Ferentz Számvévő Tiszt Urat. Tek. Gergelyfi Márton Kamarai Levéltárnok, Kis Solymosi Tek. Gyergyai Sámuel Concept. pract. Urakat.

Tékében: T. T. Eckárt Jó'sef Dékán Urat.

Thorda Vármegyében: Mélt. Beteg Sándor kir. Pénztárnok Urat. Tek. Nyárádi I'sák Szolgabíró Urat. T. Szöts Károly Aljegyző, Tek. Boér Simon Tábl. Urakat. Tiszt. Szalma György Sárpataki Préd. és rend. Jegyző, T. 'Sigmond Ferentz Abafái Préd. Urat.

Thordán: Tek. Simon András Táblabíró, T. T. Nagy Ferentz. Préd. Urakat.

Udvarhelyszéken, Sz. Udvarhelyen: T. T. Bodola Sámuel Prof. T. T. Bodor Pál Préd. és rend. Jegyző Urakat. Tiszt. Lokodi Ignácz Regens Urat.

— Sztás Kereszturon: T. T. Koronka Jó'sef Prof. Tiszt. Péterfi Sándor, Tiszt. Dáné Mo'ses Préd. Urakat.

Zalathnán: Tek. Ferentzi István kir. Ügyvéd, Tek. Kotsis János Urakat.

Vízaknán: Tek. Szabó Jó'sef Királybíró Urat.

Előfizetni lehet helyben a' Kiadónál is.

Az itten tisztelt Urak, kiken kívül más buzgó hazafiakatis, különösen az Oskolák könyvtárnokjait, és könyvkereskedőket, hasonló fáradságra tisztelettel meghívok, és kérek, méltossan a' bevett pénzt, az előfizető Urak betses neveivel, legfelyebb f. e. October hónapban, hogy a' szükséges példányok számát előre tudhassam, hozzám békülden, kiknek a' rendszerinti 10 dik példányt szíves köszönettel ajánlom.

A' közép, és új idői Filozofia már elkezdett Historiáját is, Isten segedelmével bévégezni, és e' mostan kiadandó első rész nyomán, jövő 1833-dik évben, 's ezt követve magát a' jelenkori Filozofia alkotmányját is sajtó aláadni szándékozom, remélve, hogy tsekély törekedésem Hunnia erényes lelkű fiai 's leánytól helybenhagyást nyerend, 's az általam e' részben tört keskeny ösvény, nem sokára, a' böltsesség magyar béavatottjaitól, szebb és szélesebb nemzeti úttá fog egyenítettetni.

Iram M. Vásárhelyen  
Junius 20-kán, 1832.

Kibédi Péterfi Károly.

A' Reformatusok M. Vásárhelyi Főiskolájában Filozofia, és annak Historiája, Anthropologia, és Politika k. r. Tanítója.

Küldjük Beregh Vármegye Mappáját a' Budai, és Nagy Váradit somókban, a' szokott mód szerint posta petsét alatt.

(Fél árkus „**SOKFÉLE**“ XLII. Toldalékkal.)

Szerkesztető és Kiadó Márton Jó'sef, Professor. (Landstrasse Nro 315.)

Nyomatató: Nemes Haykul Antal. (Obere Bäcker-Strasse Nro 755.)